

УДК 78:7.011.4+7.036:316.772(477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.6>

Т. В. СМОКОВИЧ

*викладач циклової комісії викладачів фортепіано,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: tsmokovych@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-0529-4071>*

О. А. КОБУК

*викладач кафедри диригентсько-хорових дисциплін та постановки голосу,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: okobuk@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0002-8611-7791>*

Т. С. МАРХАЛЕВИЧ

*викладач циклової комісії викладачів фортепіано,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: tmarkhalevych@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-0812-8685>*

КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СУЧАСНОМУ АКАДЕМІЧНОМУ ТА МАСОВОМУ МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

У статті обґрунтовано виявлення ключових принципів взаємозв'язків окремих ланок музичної комунікації, об'єднання фізичних та віртуальних складових частин цього процесу в загальну структуру комунікаційних контактів у сучасному академічному і масовому музичному мистецтві. Методологія дослідження ґрунтується на системно-аналітичному методі (феномен музичної комунікації розглядається як система комунікативних ланок, елементи якої перебувають у єдності і формують своєю взаємодією цілісність); порівняльно-історичному (зіставлення особливостей музично-комунікативних процесів у XVII – XIX, XX та XXI століттях); методах аналізу даних та інтерпретації показників. Наукова новизна роботи полягає у доповненні загальноприйнятої схеми взаємозв'язків суб'єктів музичної комунікації новими ланками, що відповідають найновішим дискурсам комунікативних контактів у сучасному академічному мистецтві та масовій культурі. Феномен музичної комунікації є складною системою комунікативних ланок, елементи якої перебувають у структурній єдності і своєю взаємодією формують загальну цілісність. Нами запропоновано таку базову структуру комунікації у сучасному академічному та масовому музичному мистецтві: «композитор – твір – виконавець – медіаформа твору – комунікативний простір – слухач». Додатковими комунікаційними ланками цієї структури вважаємо видавця, редактора, музикознавця, критика (блогера), педагога-консультанта, автора обробки, диригента (керівника виконавського колективу), звукорежисера аудіозапису, відеорежисера, продюсера, саунд-продюсера, саунд-дизайнера, арт-директора, звукорежисера концерту та режисера трансляції.

Швидкий розвиток інформаційних технологій упродовж останніх десятиліть дає нові імпульси змінам в усіх галузях суспільного і культурного життя, зокрема в музичному мистецтві. Ми стали свідками появи в Україні абсолютно нових музичних професій, таких як саунд-продюсер, саунд-дизайнер, діджей, віджей тощо.

Ключові слова: музична комунікація, комунікаційні ланки, медіаформа твору, комунікативний простір, академічне музичне мистецтво, масове музичне мистецтво.

Постановка проблеми. Епоха цифрових інформаційно-комунікаційних технологій додає усе нових складників до усталеного впродовж століть процесу музичної комунікації. У багатьох людей, глибоко занурених в особли-

вості сучасної масової культури, не викликають найменшого здивування такі твердження: «піти на концерт діджея», «ознайомитись із діджей-сетом», «звернутися до саунд-дизайнера», «отримати відгук від музичного блогера» тощо.

І хоча усі ці комунікативні акти безпосередньо стосуються саме музичного мистецтва, музикознавча наука поки що не знайшла їм відповідного місця серед музично-комунікативних процесів. Так, актуальним є питання подальшого дослідження цих та інших феноменів маскультури, визначення їх зв'язків з академічною музичною традицією та створення розширеної моделі взаємодії різних ланок комунікації у процесі музичної діяльності.

Методи дослідження. Системно-аналітичний, порівняльно-історичний, теоретичний аналіз, синтез, методи аналізу даних та інтерпретації показників.

Мета роботи – виявлення ключових принципів взаємозв'язків окремих ланок музичної комунікації, об'єднання фізичних та віртуальних складових частин цього процесу в загальну структуру комунікаційних контактів у сучасному академічному і масовому музичному мистецтві.

Виклад основного матеріалу. У більшості мешканців нашої держави завдяки використанню сучасних гаджетів та мережі Інтернет з'явилася можливість доступу в будь-який час до величезної кількості творів світового і вітчизняного музичного мистецтва у вигляді медіафайлів на інтернет-ресурсах та у соціальних мережах. Нині трансляції виступів українських і закордонних виконавців, концерти, вистави, музичні ток-шоу можна дивитися online або у запису необмежену кількість разів.

Такі зміни наочно демонструють стрімке зростання значення музично-комунікативних процесів як в особистому житті кожної людини, так і у вимірі всієї музичної культури загалом.

Різні аспекти комунікативних особливостей музичного мистецтва аналізують у наукових працях чимало українських та зарубіжних дослідників. Музикознавець і музичний редактор колишньої фірми грамзапису «Мелодія» Ірина Орлова докладно розглядає музично-історичні передумови та закономірності виникнення такого технічного і художнього явища, як звукозапис. Українська музикознавиця Олена Берегова досліджує новітні тенденції у сфері взаємодії академічного й масового музичного мистецтва з інформаційно-комунікативними технологіями [Берегова, 2020: 24–25]. Культуролог Марк Найдорф вивчає музичну комунікацію, що склалася на основі масових інфор-

маційних каналів (радіо, телебачення, CD, DVD, Інтернет). Музикознавці Олександр Злотник та Валерія Шульгіна розбирають розмаїття комунікативних зв'язків та реалізацій мистецьких інтерпретацій музичного тексту у процесі виконання твору і сприйняття його реципієнтом [Злотник, 2019: 28–34]. Соціолог Ірина Сергєєва займається вивченням соціокультурних джерел виникнення і розвитку масових музичних жанрів та поясненням їх комунікативних особливостей. Культуролог Ірина Корсакова досліджує цілісний феномен музичної комунікації, адже в результаті зміни механізмів взаємодії в сучасних інформаційних умовах виникли нові музичні професії і, відповідно, нові суб'єкти музичної комунікації [Найдорф, 2007 : 70–72].

Очевидно, що першопочатковому етапу зародження музичної культури був притаманний так званий «первинний синкретизм», тобто нерозчленованість учасників процесу на виконавців і слухачів. Ця ситуація збереглася й дотепер у фольклорному мистецтві, де учасники, скажімо, народно-обрядового дійства виступають і дійовими особами, і заглибленими у процес глядачами, а часто й співавторами виконуваних музичних творів.

Фольклорне музикування припускає багатоваріантність (кожен виконавець має право заспівати одну й ту саму пісню по-своєму). Так само рівноправними є всі варіанти у тих музичних культурах, які орієнтуються на принцип виконавської імпровізації (як-от джаз чи азербайджанський мугам). Але в цих культурах обов'язково присутній розподіл на музиканта (майстра імпровізації) і слухача.

Музикознавці Олександр Злотник та Валерія Шульгіна виокремлюють таких суб'єктів музичного діалогу: композитора, виконавця, слухача (реципієнта), педагога, учня, дослідника, критика тощо [Злотник, 2019 : 33].

Ми вважаємо базовою таку структуру музичної комунікації у сучасному мистецтві: «композитор – твір – виконавець – медіаформа твору – комунікативний простір – слухач». У запропонованій далі схемі структури музичної комунікації ці елементи виокремлено за допомогою геометричних рамок.

Аналізуючи ланку «композитор», варто зазначити, що особливістю сучасної масової

культури є те, що люди, які генерують культурний продукт, часто залишаються маловідомими для слухачів. На анонімність автора і центральну роль виконавця у масовому музичному мистецтві вказує, зокрема, культуролог Марк Найдорф, зазначаючи: «Можна стверджувати, що у більшості випадків предметом масової комунікації є не сам по собі музичний текст, а образ артиста, що подається в процесі його виконання».

До шести базових, на наш погляд, елементів комунікаційного процесу ми додали й інших суб'єктів музичної комунікації, деякі з цих ланок комунікаційного процесу були окреслені у проаналізованих наукових працях. Зокрема, між «композитором» і «твором» пропонується розмістити професії видавця і редактора, які своєю діяльністю допомагають поширенню нотної версії авторського творіння; між «твором» і «виконавцем» ми розташували тих, хто допомагає процесу якісної інтерпретації композиторського і виконавського задуму: музикознавця, критика (блогера), педагога-консультанта, автора обробки, диригента (керівника виконавського колективу). Між «виконавцем» і «медіаформою твору» перебувають, на нашу думку, звукорежисер аудіозапису та відеорежисер; між «виконавцем» і «комунікативним простором» – продюсер, саунд-продюсер, саунд-дизайнер; між «виконавцем» і «слухачем» ми розташували арт-директора, між «комунікативним простором» і «слухачем» виокремили звукорежисера концерту та режисера трансляції. Ті види музичної діяльності, які не потрапили до цього списку, як правило, близькі до одного з використаних нами понять

(наприклад, концертмейстер або діджей – це різновиди виконавця музики).

На наш погляд, у сучасній масовій культурі саунд-продюсер є співавтором музичного твору й однією з головних творчих ланок музично-комунікаційних процесів. Роль цього митця у створенні кінцевого результату часто є важливішою, ніж роль виконавця.

Серед тих українських саунд-продюсерів, творчість яких була нами проаналізована, кожен, як правило, співпрацює одночасно з кількома комерційно успішними музикантами: М. Бусін – із Maguv, Потапом і Н. Каменською, Pianoboy; С. Єрмолаєв та А. Ігнатченко – з гуртами «Kazka», «Неангелы», А. Приходько, В. Козловським; Є. Філатов – із Jamala, гуртом «ОНУКА», А. Данилком, Т. Кароль, Н. Могилевською, Гайтаном тощо.

Висновки. Підсумовуючи загальні тенденції сучасних музично-комунікативних процесів, варто вказати на такі з них, як: зростання значення візуального складника в академічній музиці і дуже велика його роль у масовій; значна роль яскравих особистостей (продюсерів, виконавців) як у академічній культурі, так і у масовій; до появи видатних досягнень у музичному мистецтві завжди причетні високопрофесійні митці, проте у маскультурі імена композиторів, поетів, аранжувальників, саунд-продюсерів часто залишаються маловідомими слухачам.

У контексті цієї роботи лише частково вдалося дослідити різні аспекти складних і, як правило, різнорівневих процесів музичної комунікації. Тому вважаємо перспективи подальших досліджень у цьому напрямі багатобічними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берегова О.М. Академічне музичне мистецтво та сучасні інформаційно-комунікаційні технології: дискурс взаємодії. Аспекти історичного музикознавства. Харків, 2020. № 8. С. 24–35.
2. Злотник О.Й., Шулгіна В.Д. Комунікативні функції художнього спілкування в музичному мистецтві. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. Тернопіль, 2019. № 1 (вип. 40). С. 28–34.
3. Найдорф М.И. Об особенностях музыкальной культуры массового media-пространства. Вопросы культурологии. Москва, 2007. Вып. 6. С. 70–72.

REFERENCES

1. Berehova O.M. (2016) Akademichne muzychne mystetstvo ta suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii: dyskurs vzaiemodii [Academic music art and modern information and communication technologies: discourse of interaction]. Aspects of Historical Musicology, no. 8, p. 24–35.
2. Zlotnyk, O.Y., Shulhina, V.D. (2019) Komunikatyvni funktsii khudozhnoho spilkuvannia v muzychnomu mystetstvi [Communicative functions of artistic conversation in the musical art]. Scientific Issues of Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. Series: Art Studies, no. 1, p. 28–34.

3. Naidorf M.I. (2007) Ob osobennostiakh muzykalnoi kultury mass-ovogo media-prostranstva [On the features of the musical culture of the massive media space]. Issues of Cultural Studies, is. 6, p. 70–72.
-

T. V. SMOKOVYCH

*Lecture at the Cycle Commission of Piano Lectures,
Municipal Higher Education Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
E-mail: tsmokovych@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-0529-4071>*

O. A. KOBUK

*Lecture at the Department of Conducting and Choral Discipline and Voice Production,
Municipal Higher Education Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
E-mail: okobuk@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0002-8611-7791>*

T. S. MARKHALEVICH

*Lecture at the Cycle Commission of Piano Lectures,
Municipal Higher Education Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
E-mail: tmarkhalevych@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-0812-8685>*

COMMUNICATION PROCESSES IN MODERN ACADEMIC AND MASS MUSIC ART

Research objective is to identify the key principles of interconnection of individual parts of musical communication, combining the physical and virtual components of this process into a general structure of communication contacts in modern academic and massive music art. The methodology research is based on the system-analytical method (the phenomenon of musical communication is considered as a system of communicative links, the elements of which are in unity and form an integrity through their interaction); comparative-historical (comparison of features of musical-communicative processes in the XVII – XIX, XX and XXI centuries); methods of data analysis and interpretation of indicators. The scientific novelty of the work lies in supplementing the generally accepted scheme of relationships of the subjects of musical communication with new links that correspond to the latest discourses of communicative contacts in modern academic art and mass culture. Conclusions. The phenomenon of musical communication is a complex system of communicative links, the elements of which are in structural unity and their interaction forms a common integrity. We have proposed the following basic structure of communication in contemporary academic and massive art: composer – work – performer – media form of the work – communicative space – listener. Additional communication links of this structure include: publisher, editor, musicologist, critic (blogger), teacher-consultant, author of the arrangement, conductor, sound engineer, video director, producer, sound producer, sound designer, art director, director broadcasts. The diagram of the structure of musical communication is given in the work, where the arrows indicate the direction of the communicative process (one-sided arrows) or the communication interaction of the system elements (two-sided arrows). The table “The role of the main links of musical communication” created, which analyzes some of the most important, in our opinion, elements of the musical-communicative process in modern academic and massive music culture of Ukraine.

Key words: musical communication, communication links, media form of the work, communicative space, listener, academic musical art, mass musical art.